

Inbreng Eerlijke Geldwijzer - consultatie klimaatmaatregelen financiële sector

Inleiding

De Eerlijke Geldwijzer is een samenwerkingsverband van vijf maatschappelijke organisaties (Amnesty International, Milieudefensie, Oxfam Novib, PAX en World Animal Protection) dat onderzoek doet naar het beleid en de praktijk van banken, verzekeraars en pensioenfondsen inzake duurzaamheid. [Op de website](#) kan iedereen de onderzoeken raadplegen en de beoordeling van financiële instellingen zien en vergelijken. De Eerlijke Geldwijzer begon in 2009 als Eerlijke Bankwijzer.

Consultatievragen

Vraag 1: Kunnen nieuwe maatregelen volgens u bijdragen aan het versterken van de bijdrage van de financiële sector aan de benodigde klimaat- en energietransitie en zo ja, welke, waarom en op welke wijze?

Ja, nieuw, aanvullend overheidsbeleid is nodig om de bijdrage van de financiële sector aan de klimaat- en energietransitie te versterken.

In het Akkoord van Parijs is afgesproken dat financiële stromen consistent gemaakt moeten worden met de emissiereducties die nodig zijn om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. Deze afspraak stuurt een krachtig signaal naar zowel de partijen als naar actoren die geen partij zijn, maar die betrokken zijn bij de totstandkoming en het beheer van financiële stromen, zoals banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders.

Nieuw, aanvullend overheidsbeleid is nodig omdat (1) bestaande maatregelen vanuit de overheid en de financiële sector ontoereikend zijn gebleken en (2) het gezien de barrières binnen de financiële sector niet waarschijnlijk is dat de sector de benodigde stappen zelfstandig kan zetten.

(1) Bestaande maatregelen ontoereikend

Bestaande maatregelen vanuit de overheid en de financiële sector zijn ontoereikend gebleken om financiële stromen en kapitaal consistent te maken met de doelstellingen van het Akkoord van Parijs. In Nederland gaat het dan met name om het 'Commitment van de financiële sector' (klimaatcommitment) uit 2019, waarin Nederlandse banken, pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders toezegden om een vrijwillige bijdrage te leveren aan de uitvoering van het Akkoord van Parijs. De toenmalige minister van Financiën noemde het commitment hét instrument om te borgen dat de sector handelt in lijn met het Akkoord van Parijs en met het Klimaatpact van Glasgow. Hoewel het commitment ervoor gezorgd heeft dat meer financiële instellingen hun klimaatimpact in kaart zijn gaan brengen en actieplannen zijn gaan opstellen, heeft het als borgingsinstrument gefaald.

- [Onderzoek in opdracht van de Eerlijke Geldwijzer](#) toont aan dat Nederlandse banken in de periode 2018-2020 nog steeds meer dan twee keer zoveel geld leenden voor fossiele brandstoffen dan voor hernieuwbare energie. Nederlandse banken,

verzekeraars en pensioenfondsen belegden eind 2020 meer dan zeven keer zoveel geld in fossiele brandstoffen dan in hernieuwbare energie.

- Volgens [onderzoek van Follow the Money](#) hielpen de Nederlandse banken ING en ABN AMRO sinds 2016 olie-, gas- en kolenbedrijven die hun fossiele operaties uitbreiden om meer dan 100 miljard euro aan obligaties uit te schrijven. Dat is onverenigbaar met het 1,5°C doel.
- Uit de [evaluatie van het klimaatcommitment](#) is gebleken dat in 2022 slechts iets meer dan de helft van de ondertekenaars 'betrekkelijk volledig' rapporteerde over het CO₂-gehalte van hun financieringen en beleggingen. Bovendien blijven er tussen de ondertekenaars van het commitment grote verschillen bestaan in wat zij als relevante activa beschouwen en in het aandeel van de relevante activa waarvoor zij het CO₂-gehalte in kaart hebben gebracht.
- Daarnaast blijkt uit [onderzoek in opdracht van de Eerlijke Geldwijzer](#) en van [Milieudefensie](#) dat veel grote Nederlandse financiële instellingen geen doel hebben om hun uitstoot in 2030 voldoende te verminderen. Nagenoeg alle onderzochte financiële instellingen hebben klimaatplannen die van onvoldoende kwaliteit zijn om geloofwaardig te maken dat ze een passende bijdrage leveren aan het voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering.
- De afspraken van het klimaatcommitment gelden alleen voor de ondertekenaars en niet voor alle financiële instellingen. De afspraken over wat er in de plannen moet staan, zijn bovendien vrijblijvend en voldoen niet aan internationale aanbevelingen zoals die van de [High Level Expert Group on the Net-Zero Emissions Commitments of Non-State Entities](#). Omdat het klimaatcommitment een vrijwillig initiatief is, is er ook geen stok achter de deur wanneer instellingen de afspraken niet nakomen.

(2) Barrières binnen de financiële sector

Ten tweede is het vanwege barrières binnen de financiële sector niet waarschijnlijk dat de sector de benodigde stappen zelfstandig kan zetten. Tot die conclusie kwam de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) in het advies "[Financiering in transitie. Naar een actieve rol van de financiële sector in een duurzame economie](#)" van december 2022. De Rli identificeerde de volgende barrières:

- de focus op kortetermijnrendement bij de financiële instellingen;
- regels en toezicht die te weinig gericht zijn op verduurzaming;
- oververtegenwoordiging van staatsobligaties in de beleggingen van pensioenfondsen;
- versnipperd overheidsaanbod van duurzame financieringen en projectondersteuning.

Wij zijn het met de Rli eens dat nieuw, aanvullend overheidsbeleid nodig is, niet alleen stimulerend en faciliterend, maar ook dwingend. Vier jaar nadat het klimaatcommitment werd gesloten is het tijd om de verduurzaming van de financiële sector naar een volgend niveau te tillen. Wij richten ons in deze bijdrage met name op maatregelen ter bevordering van de integratie van verduurzaming in regels en toezicht. Aansluitend bij de denkrichtingen die in het consultatiedocument naar voren worden geschoven, pleiten wij voor volgende maatregelen:

- Een wettelijke verplichting voor alle financiële instellingen om hun activiteiten in lijn te brengen met de doelstellingen van het Akkoord van Parijs en het Klimaatpact van

Glasgow. Dit moet een resultaatverplichting omvatten om hun totale absolute CO₂-emissies te reduceren met ten minste 48% in 2030 ten opzichte van 2019.

- Een wettelijke verplichting voor alle financiële instellingen om vanaf 2025 gelijktijdig met het financiële jaarverslag een klimaattransitieplan en een klimaatverslag te publiceren. Het klimaattransitieplan geeft inzicht in de wijze waarop de financiële instelling de hierboven genoemde resultaatsverplichting zal halen. De overheid bepaalt de minimumeisen op het vlak van ambitie en kwaliteit waaraan het klimaattransitieplan en klimaatverslag moet voldoen, in lijn met internationale normen en aanbevelingen. Ook organiseert ze het toezicht op de inhoud en de naleving. Financiële instellingen eisen een klimaatplan van grote vervuilende bedrijven die klant zijn of waarin ze beleggen. Van fossiele bedrijven eisen ze dat die stoppen met fossiele uitbreiding en een goed uitfaseringsplan hebben.
- Als onderdeel van de inhoudelijke minimumeisen waaraan het klimaattransitieplan en klimaatverslag moet voldoen, scherpt de overheid de regels aan waaraan het betrokkenheidsbeleid moet voldoen, zowel voor pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders als voor banken.

Vraag 2: Kan wetgeving volgens u bijdragen aan het versterken van de bijdrage van de financiële sector aan de benodigde klimaat- en energietransitie en zo ja, waarom, op welke wijze? Welke financiële ondernemingen zouden onderwerp moeten zijn van eventuele klimaatwetgeving gericht op het versnellen van de transitie? Dient gedifferentieerd te worden tussen grote en kleine ondernemingen of tussen verschillende sectoren?

Ja, wetgeving is noodzakelijk om de bijdrage van de financiële sector aan de benodigde klimaat- en energietransitie te versterken. Wetgeving is noodzakelijk om de overheid de mogelijkheid te bieden een resultaatsverplichting op te leggen, klimaattransitieplannen te eisen van financiële instellingen, eisen te stellen aan het betrokkenheidsbeleid en het toezicht, inclusief bestuurlijke handhaving, hierop te kunnen organiseren.

Waarom?

Hierboven (vraag 1) hebben we al betoogd dat overheidsbeleid, met inbegrip van wetgeving, noodzakelijk is omdat:

- bestaand overheidsbeleid en vrijwillige sector-initiatieven ontoereikend zijn gebleken om financiële stromen consistent te maken met de noodzakelijke emissiereducties om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen;
- gebrek aan integratie van duurzaamheid in regelgeving en toezicht een structurele barrière is die de verduurzaming van de financiële sector in de weg staat.

Op welke wijze?

Wetgeving biedt financiële instellingen duidelijkheid over wat van hen mag worden verwacht. Daardoor draagt ze bij aan een gelijk speelveld, aan rechtszekerheid voor financiële instellingen en aan de toekomstbestendigheid van de sector. Hieronder lichten we de hogergenoemde maatregelen verder toe.

(1) Een resultaatsverplichting om de totale absolute CO₂e-emissies te reduceren met ten minste 48% in 2030

In het vonnis tegen Royal Dutch Shell (RDS) heeft de rechtbank Shell aansprakelijk geacht voor de (dreigende) onrechtmatigheid die voortvloeit uit het voeren van een inadequaar klimaatbeleid. Ze heeft geoordeeld dat RDS verplicht is om de wereldwijde CO₂-uitstoot van de groep met ten minste 45% te verminderen. Daarbij geldt een resultaatsverplichting ten aanzien van de scope 1 uitstoot van RDS en een zwaarwegende inspanningsverplichting ten aanzien van de uitstoot in de waardeketen van RDS (scope 2 en scope 3).

Alle Nederlandse bedrijven hebben een juridische verantwoordelijkheid om de mensenrechten te respecteren. Ook hebben ze een juridische verplichting om ervoor te zorgen dat ze geen gevaar creëren dat kan leiden tot voorkombare schade aan zaken en leed aan personen. Deze 'zorgplicht' vloeit voort uit de wettelijke algemene maatschappelijke zorgvuldigheidsnorm en de daarbij behorende rechtspraak, waaronder het vonnis tegen RDS. De verantwoordelijkheid van bedrijven om mensenrechten te respecteren geldt voor alle bedrijven ongeacht hun omvang, sector, operationele context, eigendomsverhoudingen en structuur. De omvang van de verantwoordelijkheid kan variëren naargelang deze factoren en naargelang de ernst van de impact die de bedrijfsactiviteiten op de mensenrechten kunnen hebben.

Het mede-veroorzaken van gevaarlijke klimaatverandering door financiële instellingen leidt tot schending van mensenrechten en is in strijd met de zorgplicht. Financiële instellingen moeten bijgevolg de nodige maatregelen nemen om hun bijdrage aan gevaarlijke klimaatverandering te verkleinen. Instellingen die hun klimaatbeleid niet in lijn brengen met het Akkoord van Parijs [lopen reputatie- en juridisch risico](#).

Financiële instellingen moeten daarnaast ook goed klimaatbeleid voeren om [financiële risico's](#) te beheersen en daarmee transitie risico's. Door overheidsbeleid, juridische uitspraken en veranderende consumentenvoorkeuren kunnen die bedrijven in de problemen komen, met waardeverlies voor de financiële instellingen tot gevolg. Onderzoek van DNB toont dat bedrijven in de leningen- en beleggingsportefeuilles van Nederlandse [banken, verzekeraars en pensioenfondsen](#) te langzaam verduurzamen.

Zowel om hun zorgplicht na te komen als om hun risico's adequaat te beheersen, moeten financiële instellingen dus hun activiteiten in lijn brengen met de doelstellingen van het Akkoord van Parijs en het Klimaatpact van Glasgow. Daarbij past een resultaatverplichting om de uitstoot gelinkt aan hun leningen en beleggingen en andere financiële dienstverlening te verminderen met minstens 43% CO₂ en minstens 48% CO₂e. Deze reductiepercentages zijn de meest up-to-date reductiepercentages die volgens het IPCC nodig zijn om 50% kans te hebben om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen.

(2) Een verplichting om vanaf 2025 een klimaattransitieplan en een klimaatverslag te publiceren.

Klimaattransitieplannen zijn voor financiële instellingen een cruciaal instrument om belanghebbenden te informeren over de manier waarop ze hun bedrijfsmodel en strategie gaan aanpassen aan het doel gevaarlijke klimaatverandering voorkomen door de wereldwijde opwarming te beperken tot 1,5°C.

Via wetgeving kan de overheid duidelijkheid scheppen over welke financiële instellingen een klimaattransitieplan moeten publiceren en uitvoeren; wat het ambitieniveau en de kwaliteitseisen zijn waaraan zo'n plan moet voldoen; hoe toezicht en handhaving georganiseerd worden.

Recent zijn klimaattransitieplannen in verschillende EU-wetteksten geland: in de Richtlijn duurzaamheidsrapportage voor bedrijven (CSRD), de Richtlijn inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid (CSDDD), de Kapitaaleisenrichtlijn (CRD VI) en de Richtlijn Solvabiliteit (Solvency II).

De CSRD vereist van grote ondernemingen en beursgenoteerd MKB dat ze in het bestuursverslag informatie publiceren die inzicht geeft in de effecten van de onderneming op duurzaamheidskwesties en de invloed van duurzaamheidskwesties op de onderneming. Die informatie omvat onder meer:

- de plannen van de onderneming om ervoor te zorgen dat haar bedrijfsmodel en strategie verenigbaar zijn met de overgang naar een duurzame economie en met de beperking van de opwarming van de aarde tot 1,5°C in lijn met het Akkoord van Parijs en de Europese Klimaatwet;
- een beschrijving van de door de onderneming vastgestelde tijdgebonden doelstellingen met betrekking tot duurzaamheidskwesties, waaronder, indien van toepassing, absolute broeikasgasemissiereductiedoelstellingen voor tenminste 2030 en 2050;
- een beschrijving van de vooruitgang die de onderneming heeft geboekt bij het bereiken van die doelstellingen en een verklaring die duidelijk maakt dat de doelstellingen gebaseerd zijn op overtuigend wetenschappelijk bewijs.

De Europese Duurzaamheidsrapportagestandaard Klimaatverandering (ESRS E1) vat bovenstaande samen in de eis dat de onderneming het bedrijf haar klimaattransitieplan toelicht. De standaard preciseert om welke informatie het moet gaan. Het gaat onder meer om:

- Tijdgebonden klimaatdoelen voor broeikasgasemissiereductie, voor 2030 en vervolgens voor elke periode van vijf jaar tot 2050 met inbegrip van, waar gepast, absolute emissiereductiedoelen voor scope 1, scope 2 en scope 3 uitstoot;
- Een beschrijving van de decarbonisatiehefbomen geïdentificeerd en de belangrijkste maatregelen gepland om de doelen te bereiken;
- Een toelichting en kwantificering van investeringen en financiering ter ondersteuning van de implementatie van het plan;
- Een kwalitatieve beoordeling van mogelijke locked-in broeikasgasemissies en toelichting over de vraag hoe deze de doelen van de onderneming in gevaar kunnen brengen en transitierisico kunnen aanjagen;
- Een beschrijving van de rol van de administratieve, management en toezichtsorganen in relatie tot het plan.

Een belangrijke beperking van de CSRD is dat de richtlijn een klimaattransitieplan niet uitdrukkelijk verplicht stelt. Ondernemingen mogen zelf bepalen of ze klimaat als materieel aanmerken en dus of ze een klimaattransitieplan publiceren of niet. Het ligt voor de hand dat klimaat voor alle financiële instellingen een materiële duurzaamheidskwestie is, maar het is afwachten of financiële instellingen en toezichthouders dat ook zo zullen zien.

Een verplichting om een klimaattransitieplan te publiceren is wel opgenomen in het voorstel voor de CSDDD en in de compromistekst waarover de Raad en het Europees Parlement het eens zijn geworden. De CSDDD verplicht grote bedrijven, inclusief financiële instellingen, om een klimaattransitieplan aan te nemen en uit te voeren. De inhoudelijke eisen die de CSDDD aan zo'n klimaattransitieplan stelt, sluiten aan bij die van de CSRD en de ESRS.

De klimaatplanverplichting van de CSDDD is een belangrijke stap, maar heeft een aantal belangrijke beperkingen:

- Ten eerste beperkt de verplichting zich tot grote financiële instellingen met meer dan 500 werknemers en meer dan EUR 150 miljoen jaaromzet.
- Ten tweede zal de vereiste naar verwachting ten vroegste pas midden 2027 van toepassing zijn op de eerste groep bedrijven (bedrijven met meer dan 1000 werknemers).
- Ten derde vereist de CSDDD weliswaar dat grote financiële instellingen absolute emissiereductiedoelen voor scope 3 broeikasgasemissies formuleren, echter de CSDDD maakt niet expliciet wat de emissiereductie is die ten minste moet verwezenlijkt worden en stelt geen eisen aan de financiering van fossiele expansie. Ook de CSRD en de ESRS doen dit niet.

Bovendien is de uitkomst van de CSDDD ten tijde van de deadline van deze consultatie (15 februari 2024) onduidelijk. Het is onzeker of het in de trilog bereikte akkoord op een meerderheid in de Raad kan rekenen. De kans bestaat dat het akkoord op onderdelen wordt opgebroken en heronderhandeld.

CRD VI en Solvency II eisen van respectievelijk banken en verzekeraars dat ze een prudentieel transitieplan opmaken dat door de toezichthouders zal worden geverifieerd. De inhoud van dit transitieplan moet consistent zijn met de informatie in de klimaattransitieplannen die ze publiceren in het kader van de CSRD. Ook hier ligt dus een aanknopingspunt voor verplichte transitieplannen in de EU wetgeving, maar met volgende beperkingen:

- Enkel van toepassing op banken en verzekeraars;
- Naar verwachting pas ten vroegste eind 2025 van toepassing (omzettingsperiode van 18 maanden na de inwerkingtreding in de loop van 2024);
- Inhoudelijke eisen voor deze prudentiële transitieplannen moeten nog worden vastgesteld in gedelegeerde handelingen.

Wij pleiten ervoor dat Nederland de publicatie van klimaattransitieplannen en een klimaatverslag vanaf eind 2024 verplicht maakt voor alle financiële instellingen. Het klimaattransitieplan geeft inzicht in de wijze waarop de financiële instelling de hogergenoemde resultaatsverplichting zal halen. De overheid bepaalt de inhoudelijke eisen waaraan het klimaattransitieplan en het klimaatverslag moeten voldoen in lijn met internationale normen, en organiseert het toezicht op de inhoud en de naleving. Zo zet Nederland de Europese standaard, vooruitlopend op de EU-wetgeving die eraan komt.

(3) Aangescherpte regels voor betrokkenheidsbeleid met een breder toepassingsgebied

Als onderdeel van de inhoudelijke minimumeisen waaraan een klimaattransitieplan en klimaatverslag moeten voldoen, scherpt de overheid de regels aan waaraan het betrokkenheidsbeleid moet voldoen, zowel voor pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders als voor banken.

Welke financiële ondernemingen zouden onderwerp moeten zijn van eventuele klimaatwetgeving gericht op het versnellen van de transitie?

De wetgeving moet een brede, sectordekkende toepassing kennen.

Dient gedifferentieerd te worden tussen grote en kleine ondernemingen of tussen verschillende sectoren?

Grote banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders hebben door hun omvang een grotere impact op de klimaatcrisis en de snelheid van de transitie. Hoewel wij ervoor pleiten dat de regels gelden voor alle financiële instellingen, kan bij de nadere uitwerking rekening gehouden worden met de omvang en de impact van de instellingen.

Vraag 3: Ziet u bezwaren tegen het instellen van nationale klimaatwetgeving voor de financiële sector en zo ja, waar heeft deze betrekking op?

Nee, wij zien alleen maar voordelen, en wel in de vorm van een duurzame, toekomstbestendige Nederlandse financiële sector die een adequate bijdrage levert aan het voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering en de daaruit voortvloeiende mensenrechtenschendingen en aan de noodzakelijke transitie van de reële economie.

Vraag 4: Ziet u alternatieven in plaats van wetgeving die de bijdrage van de financiële sector aan de benodigde klimaat- en energietransitie kan versterken?

Nee, wij zien geen alternatieven voor wetgeving, want:

- Vrijwillige sectorinitiatieven en bestaand overheidsbeleid zijn ontoereikend gebleken;
- Andere maatregelen kunnen hoogstens aanvullend zijn op wetgeving.

Vrijwillige sectorinitiatieven en bestaand overheidsbeleid zijn ontoereikend

Hoger (zie vraag 1) hebben we al betoogd dat het Nederlandse klimaatcommitment van de financiële sector ontoereikend is gebleken om financiële stromen consistent te maken met de noodzakelijke emissiereducties om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen.

[Onderzoek door de ECB](#) toont bovendien aan dat er een discrepantie bestaat tussen de milieu-aandacht en -claims in de rapportage van banken en de praktijk op het vlak van kredietverlening. Banken die milieuthema's benadrukken in hun rapportages, lenen zelfs relatief meer aan bedrijven die veel uitstoten, zonder dat ze daarvoor hogere interestvoeten opleggen.

Andere maatregelen zijn hoogstens aanvullend op wetgeving

Hoewel er vanzelfsprekend andere manieren zijn waarop de overheid en de financiële sector ertoe kunnen bijdragen dat financiële instellingen hun verantwoordelijkheid nemen en hun

activiteiten in lijn brengen met het 1,5°C doel, vormen deze geen alternatief voor wetgeving. Hoogstens kunnen zij aanvullend zijn op wetgeving.

Vraag 5: Welke effecten kunnen eventuele nieuwe maatregelen volgens u hebben op MKB financiering? (zie ook vraag 21 over de effecten van wetgeving op het financieringsaanbod voor het MKB)

Nieuwe maatregelen zouden kunnen leiden tot het wegnemen van barrières die het MKB nu ondervindt bij verduurzaming. Volgens het recent gepubliceerde [WRR rapport nr 7, 'Goede Zaken'](#), geeft ongeveer 15 procent van het midden- en kleinbedrijf (MKB) aan dat de toegang tot financiering een belemmering vormt voor verdere verduurzaming. Sociale ondernemingen – bedrijven die expliciet een maatschappelijk doel nastreven –, startups en innovatieve bedrijven hebben relatief veel moeite met het aantrekken van financiering. Dat zijn precies de vernieuwende ondernemingen die een groot potentieel hebben om maatschappelijk bij te dragen. Zo blijft het financieringsaanbod voor duurzame ondernemingen achter. De WRR geeft aan dat dit extra problematisch is in Nederland omdat ondernemingen voor hun financiering relatief vaak aangewezen zijn op bankleningen. Ook geeft de WRR aan dat aandeelhouders en andere financiers invloed hebben op de koers van een onderneming. Om maatschappelijk meer positieve impact te hebben is het essentieel dat financiers (verplicht) rekening houden met de langetermijneffecten van hun investeringskeuzes op verschillende dimensies van welvaart. De WRR constateert dat de prioriteit in de praktijk toch vaak bij kortzichtige beleggingsstrategieën ligt en dat wet- en regelgeving, zowel op nationaal als op internationaal niveau, hier een grote invloed op heeft.

Vraag 6: Welke effecten kunnen eventuele nieuwe maatregelen volgens u hebben op het ondernemings- en vestigingsklimaat? (zie ook vragen 20 -22 over de effecten van wetgeving op ondernemings- en vestigingsklimaat)

Deze effecten kunnen positief zijn. Zo geeft volgens een [recente peiling van de Europese Investeringsbank](#) 43 procent van de Europese bedrijven aan dat onzekerheid over regulering een belangrijke belemmering vormt voor het doen van investeringen gericht op het tegengaan van klimaatverandering. Wanneer de overheid wel vasthoudt aan een ingezette koers en de juridische kaders daar ook op afstemt, kan dat juist heel bevorderlijk zijn voor de inspanningen van ondernemingen om meer bij te dragen aan de maatschappij.

Ook zorgt dit voor een gelijk speelveld voor financiële bedrijven die wel duurzaam bankieren en investeren. Zij ondervinden op dit moment oneerlijke concurrentie van die financiële actoren die de gevolgen van hun niet-duurzame investeringen en leningen nu ongestraft en ongereguleerd kunnen afwentelen op de maatschappij.

Vraag 7: Heeft u zicht op alle aanstaande en bestaande maatregelen met betrekking tot vergroening van de financiële sector op Europees en nationaal niveau en wat dat voor u betekent? Wat mist u daarin? Ziet u aanleiding voor nationale maatregelen in aanvulling op Europese maatregelen?

Het Europese beleid gericht op de vergroening van de financiële sector is sterk gericht op betere informatievoorziening over duurzame activiteiten en investeringen. De onderliggende aanname is dat de markt het geld de juiste richting uit zal sturen als de juiste

duurzaamheidsinformatie maar beschikbaar is. Er ligt te weinig nadruk op het ontmoedigen en stoppen van de financiering van schadelijke activiteiten die onverenigbaar zijn met het 1,5°C doel, zoals de ontwikkeling van nieuwe fossiele bronnen. Hier kan nationaal overheidsbeleid een verschil maken.

Vraag 8: [Vraag aan financiële ondernemingen] Welke informatie heeft u nodig om te zorgen dat uw activiteiten bijdragen aan de transitie naar een klimaat-neutrale economie?

Nvt.

Vraag 9: Welke ideeën heeft u om de link tussen de activiteiten van financiële ondernemingen en bijdragen aan emissiereducties in de reële wereld te versterken? Welke methoden, indicatoren, of maatregelen zouden daarbij in het bijzonder kunnen helpen?

Om hun bijdrage aan gevaarlijke klimaatverandering te verminderen, moeten financiële instellingen hun absolute emissies omlaag brengen. De belangrijkste uitstoot van financiële instellingen is hun gefinancierde uitstoot. Financiële instellingen hebben veel invloed op de omvang van hun gefinancierde uitstoot. Ze kunnen hun klanten of de bedrijven waarin ze beleggen beïnvloeden door middel van betrokkenheidsbeleid (engagement), door kennis te delen, klimaatprestaties en -risico's in te prijzen en duidelijke financieringsvoorwaarden te stellen. Zo kunnen ze ertoe bijdragen dat deze bedrijven geloofwaardige klimaatplannen gaan publiceren. Ze kunnen ervoor kiezen om (duurzame of vervuilende) klanten of projecten wel of niet te (her)financieren, bijvoorbeeld door afscheid te nemen van vervuilende klanten ('disengagement') die hun klimaatbeleid niet verbeteren na een engagementtraject. Emissiereductie door klanten of bedrijven waarin financiële instellingen beleggen, betekent ook emissiereductie door de financiële instelling zelf. Op dit ogenblik hebben veel financiële instellingen wel doelen voor de reductie van de emissie-intensiteit van (delen van) hun portefeuille, maar geen absolute emissiereductiedoelen. Intensiteitsdoelen bieden geen garantie dat de absolute uitstoot daadwerkelijk voldoende afneemt.

Het staat vast dat absolute reductie – niet enkel de reductie van intensiteit – noodzakelijk is om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5°C. Ook toonaangevende initiatieven zoals de VN-campagne [Race to Zero](#) en de *VN High-Level Expert Group on the Net-Zero Emissions Commitments of Non-State Entities* (zie antwoord op vraag 1) vinden dat een absoluut reductiedoel essentieel is voor financiële instellingen. Pensioenfondsen ABP en PFZW hebben dit al in de praktijk gebracht en een absoluut reductiedoel gesteld van 50% in 2030.

Vraag 10: Welke ideeën heeft u om ervoor te zorgen dat de informatie die financiële ondernemingen rapporteren over duurzaamheid een beter beeld geeft van de benodigde verschuiving in geldstromen?

Op dit moment geven financiële instellingen inderdaad geen goed inzicht in of en hoe die benodigde verschuiving plaatsvindt.

In het ['Net Zero by 2050' scenario van het IEA](#) moeten investeringen in groene energie stijgen naar 4500 miljard dollar tegen 2030 om het 1,5°C doel te kunnen halen. Tegelijkertijd moet de investeringsratio groene energie/fossiele brandstoffen toenemen naar minstens 4:1.

Uit een recent [rapport van ShareAction](#) blijkt dat:

- De meeste banken geen methodologie publiceren voor hun groene financieringsdoelstellingen;
- De meeste banken producten en diensten meetellen in hun groene doelstellingen die geen verband houden met hun financiering;
- Banken in hun groene financieringsdoelstellingen vaak klimaat combineren met andere duurzaamheidsthema's en dat doelen zelden op sectorniveau worden vastgesteld;
- Groene financieringsdoelstellingen van banken er niet toe leiden dat er voldoende financiering wordt verstrekt aan beginnende en vernieuwende technologieën en/of aan landen in het Zuiden;
- Gebrekkige transparantie leidt tot greenwashing. Banken rapporteren bijvoorbeeld zelden over de additionaliteit van deze groene financiering. Slechts een fractie van de gerapporteerde groene financieringsvolumes zijn ook echt nieuwe activa.

Ideeën om dit te verbeteren zijn een verplichting voor financiële instellingen om:

- Een doel te stellen voor groene financiering in lijn met het IEA-scenario (verhouding van minstens 1/4 in 2030 tussen fossiel en groen waarbij aantoonbaar de absolute financieringsdoelen voor groene energie stijgen en die voor fossiel dalen);
- De methodologie openbaar te maken die gebruikt is om groene financieringsdoelen te kwantificeren. Deze methodologie moet aantonen dat de gestelde doelstellingen een eerlijk aandeel zijn van de financiële instelling in de noodzakelijke groene financiering (bijvoorbeeld op basis van de omvang van de financiële instelling, de geografische voetafdruk, sectorale routekaarten en/of historische financiering van activiteiten verantwoordelijk voor klimaatverandering);
- Transparant te rapporteren over de financieringsactiviteiten die daadwerkelijk resulteren in het financieren van of faciliteren van kapitaal door de financiële instelling. Dus: leningen, beleggingen, onderwriting van aandelen- en obligatie-uitgiftes. Als een financiële instelling toch een breder scala aan groene producten wil opnemen (bijvoorbeeld deposito's, derivaten) moet dat apart vermeld worden om consumenten niet te misleiden met fictieve groene financieringsbedragen;
- Doelstellingen te stellen op sector- of activiteitsniveau, te beginnen met de energiesector. Dit naast het stellen van overkoepelende doelstellingen voor groene financiering;
- Transparant te rapporteren over de impact en de additionaliteit van hun groene financiering;
- Voor belangrijke producten en diensten transparant te rapporteren over: soort financiering (bv. projectfinanciering versus algemene bedrijfsfinanciering); thema van duurzaamheid (groen versus andere duurzaamheidsthema's); sectoren en regio's (tenminste uitsplitsing op regionaal niveau). Hierdoor kan vooruitgang beter gemonitord worden;

- Eenzelfde consistente aanpak te gebruiken voor groene financieringsdoelstellingen als voor CO2 doelstellingen om ervoor te zorgen dat risico's en negatieve gevolgen niet onderschat worden en kansen en positieve effecten overschat worden.

Vraag 11: In hoeverre kan een wettelijke inspanningsverplichting de bijdrage van de financiële sector aan de benodigde klimaat- en energietransitie versterken?

Zoals eerder betoogd (zie vraag 1 en 2) kan een wettelijke verplichting de bijdrage van de financiële sector aan de benodigde klimaat- en energietransitie versterken. Dit omdat wetgeving de overheid de mogelijkheid biedt een emissiereductieverplichting op te leggen, klimaattransitieplannen te eisen van financiële instellingen en eisen te stellen aan het betrokkenheidsbeleid en het toezicht hierop.

Wel is het zo dat wij pleiten voor een resultaatverplichting in plaats van een inspanningsverplichting. In antwoord op vraag 14 lichten wij dit nader toe.

Vraag 12: Zouden andere doelen dan “de financieringen en beleggingen in lijn te brengen met de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs, de doelstelling om in 2050 in de Europese Unie klimaatneutraal te zijn en/of de klimaatambities van het kabinet” zinvoller zijn om de bijdrage van de financiële sector aan de klimaat- en energietransitie te vergroten?

Nee, het doel “de financieringen en beleggingen in lijn brengen met de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs, de doelstelling om in 2050 in de Europese Unie klimaatneutraal te zijn en/of de klimaatambities van het kabinet” is geschikt om de bijdrage van de financiële sector aan de klimaat- en energietransitie te versterken.

Wel is het zinvol om nader te specificeren wat het betekent dat financieringen en beleggingen in lijn zijn met die doelstellingen en welke financieringen en beleggingen daarmee niet in lijn zijn. Wij stellen de volgende (sub)doelen voor:

- Een absolute emissiereductie van ten minste 43% CO2 en ten minste 48% CO2e in 2030 ten opzichte van 2019.
- Alle grote zakelijke klanten en grote bedrijven waarin wordt belegd hebben een plan om hun activiteiten in lijn te brengen met 1,5°C.
- Geen nieuwe financiering en ondersteuning van fossiele klanten die doorgaan met fossiele uitbreiding of geen goed uitfaseringsplan voor fossiel hebben. Stopzetting van alle financiering en ondersteuning van fossiele klanten die na een jaar nog doorgaan met fossiele uitbreiding of geen goed uitfaseringsplan hebben.
- Transparante doelstelling voor groene energiefinanciering in lijn met het IEA-scenario en COP 28 doelstellingen.

Vraag 13: Zouden financiële ondernemingen een of meerdere indicatoren moeten worden voorgeschreven die de voortgang richting het doel meet? Zo ja, welke en voor welk doel?

Ja, aansluitend bij de vereiste dat financiële instellingen ten minste een absoluut emissiereductiedoel van ten minste 43% CO₂ en ten minste 48% CO₂e in 2030 moeten hebben, moeten financiële instellingen hun absolute gefinancierde en gefaciliteerde emissies rapporteren, met inbegrip van de scope 1, 2 en 3 emissies van hun klanten en van de bedrijven waarin ze beleggen.

Vraag 14: Welke mogelijke nadelen ziet u bij een inspanningsverplichting? Hoe zouden die eventueel kunnen worden ondervangen?

De belangrijkste uitstoot van financiële instellingen is hun gefinancierde uitstoot. Financiële instellingen hebben zonder medewerking van anderen de controle over de hoeveelheid emissies die zij financieren. Die controle en het feit dat het om het grootste deel van de emissies gaat, maakt dat het volgens ons aangewezen is om tot een resultaatsverplichting voor de reductie van gefinancierde emissies te komen. Pensioenfondsen zoals ABP en PFZW hebben dit al in de praktijk gebracht en zich tot doel gesteld hun absolute gefinancierde uitstoot in 2030 met 50% te reduceren.

Een inspanningsverplichting heeft als belangrijk nadeel dat een veronderstelde schending ervan moet bewezen worden door wie zich op de schending beroept. Stellen en bewijzen dat de financiële instelling het resultaat niet heeft gehaald, volstaat in dat geval niet. Er zal bewezen moeten worden dat de door de inspanning geleverde inspanningen onvoldoende zijn geweest. Bij een resultaatsverplichting daarentegen, volstaat het dat de financiële instelling het resultaat niet heeft gehaald om tot een schending van de verplichting te besluiten.

Indien gekozen wordt voor een inspanningsverplichting, is het wenselijk dat ten minste een deel van de bewijslast ten aanzien van de verrichte inspanning op de financiële instelling rust. Het gaat hier immers veelal om informatie waarover alleen de financiële instelling zelf beschikt.

Vraag 15: Voor welke financiële ondernemingen zou een inspanningsverplichting zinvol zijn? Dient gedifferentieerd te worden tussen grootte of typen onderneming?

Een inspanningsverplichting of resultaatverplichting zou in principe voor alle banken, pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders zinvol zijn vanuit hun 'zorgplicht' die voortvloeit uit de wettelijke algemene maatschappelijke zorgvuldigheidsnorm. Die plicht en verantwoordelijkheid geldt voor alle bedrijven ongeacht hun omvang, sector, operationele context, eigendomsverhoudingen en structuur. Ten tweede kunnen alle financiële instellingen ongeacht grootte of type financiële risico's en transitie risico's lopen als zij hun leningen- en beleggingsportefeuilles te langzaam verduurzamen. Wel kan rekening gehouden worden met het proportionaliteitsbeginsel bij het vormgeven van een inspanningsverplichting, dan wel resultaatverplichting.

Vraag 16: Welke vorm van handhaving zou het meest passend zijn bij een eventuele inspanningsverplichting? Met andere woorden: wie zou het best kunnen toezien op de naleving?

Toezicht zou volgens ons het best gebeuren door DNB en AFM, in onderlinge samenwerking. Daarvoor is capaciteitsopbouw nodig, zowel inhoudelijk als qua menskracht.

De toezichthouders moet over handhavingsinstrumenten (informele en formele) beschikken die kunnen worden ingezet ten aanzien van zowel rechtspersonen als natuurlijke personen, en die bijvoorbeeld aan de hand van een interventieladder kunnen worden ingezet, zoals o.a. het geven van een aanwijzing, het opleggen van een last onder dwangsom en het opleggen van een bestuurlijke boete.

Vraag 17: Ziet u mogelijkheden voor een resultaatverplichting ten opzichte van een inspanningsverplichting zoals bovenstaande? Ziet u bepaalde risico's bij een resultaatverplichting?

Ja, een resultaatverplichting is wenselijk (zie antwoord op vraag 14).

Financiële instellingen hebben zonder medewerking van anderen de controle over de hoeveelheid emissies die zij financieren. Die controle en het feit dat het om het grootste deel van de emissies van financiële instellingen gaat, maakt dat het volgens ons aangewezen is om tot een resultaatsverplichting voor de reductie van gefinancierde emissies te komen. Die reductie moet ten minste 48% CO₂e zijn in 2030, het meest up-to-date reductiepercentage dat volgens het IPCC nodig is om 50% kans te hebben om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen.

Een inspanningsverplichting heeft als belangrijk nadeel dat een veronderstelde schending ervan moet bewezen worden door wie zich op de schending beroept. Stellen en bewijzen dat de financiële instelling het resultaat niet heeft gehaald, volstaat in dat geval niet. Er zal bewezen moeten worden dat de door de inspanning geleverde inspanningen onvoldoende zijn geweest. Bij een resultaatsverplichting daarentegen, volstaat het dat de financiële instelling het resultaat niet heeft gehaald om tot een schending van de verplichting te besluiten.

Indien gekozen wordt voor een inspanningsverplichting, is het wenselijk dat ten minste een deel van de bewijslast ten aanzien van de verrichte inspanning op de financiële instelling rust. Het gaat hier immers veelal om informatie waarover alleen de financiële instelling zelf beschikt.

Vraag 18: De klimaatplanverplichting op grond van de CSDDD zal gaan gelden voor een deel van de Nederlandse financiële sector, namelijk de instellingen die de hierboven genoemde drempelwaarden halen. Vindt u het wenselijk als deze verplichting voor een groter deel van de Nederlandse financiële sector zou gelden? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet? Hoe kijkt u er tegen aan als eventuele nationale wetgeving aanvullende eisen stelt bovenop aanverwante IMVO-wetgeving?

Ja, wij vinden het wenselijk dat de klimaatplanverplichting voor een groter deel van de Nederlandse financiële sector gaat gelden en dat deze verplichting eind 2024 van toepassing wordt.

De uitkomst van de CSDDD is ten tijde van de deadline van deze consultatie (15 februari 2024) onduidelijk. Het is onzeker of het in de trilog bereikte akkoord op een meerderheid in de Raad kan rekenen. De kans bestaat dat het akkoord op onderdelen wordt opgebroken en heronderhandeld. Daarom moet rekening worden gehouden met twee scenario's

(1) Scenario 1: de Raad stemt in met de huidige compromistekst voor de CSDDD

In antwoord op vraag 2 hebben we gewezen op de beperkingen van de klimaatplanverplichting van de CSDDD. Om de bijdrage van de Nederlandse financiële sector aan de klimaattransitie te versterken, moeten die beperkingen worden opgeheven. Dat kan door een klimaattransitieplan vanaf eind 2024 te verplichten voor alle Nederlandse financiële instellingen ongeacht hun grootte. Minstens zou de klimaatplanverplichting vanaf 2025 moeten gelden voor alle financiële instellingen die onder de CSRD vallen. Dat zijn bedrijven die aan twee van de volgende drie criteria beantwoorden: > EUR 20 miljoen balanstotaal, > EUR 40 miljoen omzet, >250 werknemers, alsook beursgenoteerd MKB.

Wij kijken er positief tegenaan als nationale wetgeving aanvullende eisen stelt boven aanverwante IMVO-wetgeving. Door aanvullende eisen te stellen kan de bijdrage van de Nederlandse financiële sector aan de klimaattransitie versterkt worden en wordt de Nederlandse financiële sector sneller toekomstbestendig.

(2) Scenario 2: de uitkomst rond de CSDDD blijft ongewis

Ook in het scenario van uitstel of heronderhandeling van de CSDDD met ongewisse uitkomst, ligt er nu al een basis voor klimaattransitieplannen voor de financiële sector in de CSRD, de ESRS, de CRD VI en Solvency II. In antwoord op vraag 2 hebben wij gewezen op de beperkingen van deze wetgevende initiatieven.

In dit scenario is het des te belangrijker dat deze klimaatplanverplichting er komt in Nederland; dat dit gaat gelden voor een groter deel van de Nederlandse financiële sector en dat deze verplichting eind 2024 van toepassing wordt.

Vraag 19: Zouden de bestaande verplichtingen met betrekking tot het betrokkenheidsbeleid [art. 5:87c Wft] scherpere vereisten moeten bevatten over klimaat- en energietransitie te versterken? Hoe zou deze verplichting er uit kunnen zien?

Ja, de bestaande verplichtingen zouden scherpere vereisten moeten bevatten. De verplichtingen zoals nu geformuleerd in de Wft, SRDII en de Nederlandse corporate Governance code zijn erg algemeen geformuleerd waardoor ze weinig handvatten bieden voor een effectief betrokkenheidsbeleid. Hierin wordt beschreven dat zo'n beleid moet bestaan; het openbaar moet zijn en dat in dat beleid iets moet staan over toezicht op o.a. de maatschappelijke en ecologische effecten en corporate governance van de

vennootschappen waarin is belegd; hoe er dialoog wordt gevoerd; hoe het stemrecht wordt uitgeoefend; hoe er samengewerkt wordt met andere aandeelhouders; hoe er gecommuniceerd wordt met ander belanghebbenden en hoe belangenconflicten beheerst worden. Ook bestaat er een opt-out mogelijkheid door de optie om gemotiveerd uit te leggen waarom deze info niet wordt verstrekt. De nadruk voor engagement ligt bij bestaande verplichtingen vooral op openbaarmaking van het stemgedrag - wat omschreven wordt als de minimale vereiste om 1 keer per jaar op de website hierover te communiceren- en minder op andere vormen van engagement.

De bestaande verplichtingen kunnen versterkt worden en effectiever gemaakt door de verplichting tot:

- Duidelijke uitleg hoe het instrument wordt ingezet en hoe het bijdraagt aan het behalen van bepaald beleid. Voor klimaat moet dit beleid duidelijk uiteenzetten hoe dit beleid effectief en bewust wordt ingezet om een absolute emissiereductie van ten minste 48% CO₂e in 2030 als wel sectorale reductiedoelen te halen.
- Een procesbeschrijving die omvat: het selectieproces voor engagement, duidelijke doelstellingen voor elk traject, deadlines (een eindmoment), periodieke monitoring, evaluatie, rapportering over gehaalde/niet gehaalde KPIs, escalatiemogelijkheden inclusief een mogelijke exit strategie.

Uit eerder [onderzoek van de Eerlijke Geldwijzer](#) bleek dat minder dan de helft van 10 grote onderzochte financiële instellingen in Nederland instrumenten zoals engagement en stemgedrag effectief, transparant en ambitieus inzet. Hoewel de meeste financiële instellingen betrokkenheidsbeleid (engagement) en uitsluiting als belangrijke instrumenten benoemen, zijn ze weinig transparant over het proces, tijdlijn, evaluatie en de escalatiemogelijkheden.

Ook de United Nations *High Level Expert Group on the Net-Zero Emissions Commitments of Non-State Entities* (zie antwoord op vraag 1) beveelt aan dat transitieplannen voor financiële instellingen engagementdoelen moeten opnemen in hun klimaattransitieplan. Hierin moet opgenomen worden: strategieën ivm stemgedrag en dan met name proxy-strategieën in overeenstemming met emissiereductiedoelen, een duidelijk escalatiebeleid en beleid ivm het beheersen van transitierisico's.

Wij zien de invoering van aangescherpte eisen voor betrokkenheidsbeleid niet als losstaand, maar als onderdeel van de invoering van een wettelijke verplichting voor alle financiële instellingen om hun activiteiten in lijn te brengen met de doelstellingen van het Akkoord van Parijs en het Klimaatpact van Glasgow (zie antwoord vraag 1 en 2).

Vraag 20: Zouden de bestaande verplichtingen met betrekking tot het betrokkenheidsbeleid voor meer financiële ondernemingen moeten gelden? Zo ja, welke?

Als de hierboven vermelde tekortkomingen worden aangepakt zou een uitbreiding nuttig zijn en dan vooral richting banken en hun leningen en andere financiële dienstverlening (bv. onderwriting van aandelen- en obligatie-uitgiftes), naast hun beleggingen. Net bij banken is het betrokkenheidsbeleid vaak niet transparant.

In de geüpdatete [vrijwillige leidraad van het Klimaatcommitment](#) is er aandacht voor engagement als instrument. Bij dit instrument moet inzichtelijk gemaakt worden hoe dit bijdraagt aan het bereiken van de gestelde reductiedoelstellingen; hoe de instellingen hier in praktijk invulling aangeven, inclusief het evalueren van de impact en het hebben van een duidelijke escalatiestrategie. Dit zou als basis kunnen dienen voor een uitbreiding van de scope van de bestaande verplichtingen op voorwaarde dat ook de vereisten voor een effectief engagementbeleid aangescherpt worden (zie antwoord op vraag 19).

Vraag 21: Ziet u mogelijke effecten van eventuele wetgeving, bijvoorbeeld op het gebied van regeldruk, uitvoerbaarheid, vestigingsklimaat? Geldt dat voor wetgeving gebaseerd op één van de drie denkrichtingen of in het algemeen? Hoe zouden deze mogelijke negatieve effecten kunnen worden ondervangen?

Nee, de drie denkrichtingen die door het ministerie naar voren zijn geschoven, sluiten aan bij de bestaande zorgplicht van financiële instellingen, bij bestaande (maar nog te implementeren) eisen om klimaattransitieplannen te publiceren en bij bestaande eisen ten aanzien van betrokkenheidsbeleid zoals in internationale normen geformuleerd. Het verschil zit hem met name in het verplichtend karakter, de inhoudelijke eisen die worden gesteld en het toezicht. Een belangrijk voordeel van wetgeving is bovendien dat dit rechtszekerheid biedt en zorgt voor een gelijk speelveld tussen die financiële instellingen die de klimaatcrisis, inclusief de risico's, al serieus nemen en diegene die dat nog niet of onvoldoende doen.

Vraag 22: Ziet u mogelijke effecten van eventuele wetgeving voor het financieringsaanbod van het mkb? Geldt dat voor wetgeving gebaseerd op één van de drie denkrichtingen of in het algemeen? Hoe zouden deze mogelijke negatieve effecten kunnen worden ondervangen? Zou bijvoorbeeld een uitzondering voor verplichtingen aangaande financiering van het MKB een werkbare oplossing kunnen bieden voor mogelijke negatieve effecten?

Zie het antwoord op vraag 5.

Vraag 23: Een aantal opties in de verkenning gaan mogelijk verder dan in de EU geldende en in voorbereiding zijnde regelgeving. Ziet u daar bezwaren tegen? Wat vindt u van mogelijke verschillen in eisen die gesteld zouden kunnen worden aan Nederlandse bedrijven versus de eisen die worden gesteld aan bedrijven die elders in de EU actief zijn? Welke gevolgen verwacht u dat eventuele verdergaande nationale wetgeving zal hebben voor de concurrentiepositie van in Nederland gevestigde ondernemingen?

Nee, wij zien hier geen bezwaren tegen.

Ten eerste zijn de diverse initiatieven op het vlak van de realisatie van de klimaatdoelstellingen zoals ontwikkeld in Europees en internationaal verband in belangrijke mate gericht op bepaalde onderdelen van de financiële sector. Het is belangrijk om te komen tot een meer integrale aanpak voor de financiële sector als geheel, en daarbij ook andere onderdelen te betrekken. In ons land betreft dat de omvangrijke sector van financiële

dienstverleners die betrokken zijn bij de distributie van financiële diensten en financiële producten, zoals kredieten en verzekeringen. Ook geldt dat enkele typen ondernemingen in de financiële sector onder toezicht staan van regels van het Nederlandse recht, zonder dat daarvoor een grondslag in de Europese regelgeving bestaat zoals beheerders van beleggingsobjecten en de premiepensioeninstellingen. Maar er is ook aanleiding om de voor ons land belangrijke trustsector te betrekken bij klimaatwetgeving. Tenslotte is het ook belangrijk om de Nederlandse pensioensector te betrekken bij de noodzaak tot klimaatwetgeving, bijvoorbeeld als het gaat om de versnelling van de heroriëntatie op financiering en investeringen naar duurzamere technologieën en bedrijven.

Ten tweede is het merendeel van de Europese wetgevingsinitiatieven gericht op vraagstukken rondom de verantwoording door financiële ondernemingen over de mate waarin zij in hun strategie de verduurzaming van hun activiteiten betrekken. In tweede instantie zijn de Europese wetgevingsinitiatieven gericht op de stimulering van de keuzevrijheid van beleggers om te komen tot een verduurzaming van hun beleggingsportefeuille. Zeker op het macroprudentiële niveau is de Europese regelgeving niet in staat om transitierisico's te incorporeren. Door deze informatie en verantwoordingsverplichting op Europees niveau aan te vullen met een implementatieverplichting zal dit financiële instellingen ondersteunen bij het opzetten van robuuste interne systemen en procedures, die fundamenteel zijn voor een zinvolle verantwoording en informatieverplichting. Nederlandse wetgeving staat dan ook niet in de weg van de Europese wetsvoorstellen wanneer deze aangenomen en geïmplementeerd zullen worden, maar vult deze verder aan.

Ten derde is er sprake van een sterk gefragmenteerd en voor de financiële sector niet allesomvattend geheel aan regels wat betreft de inrichting van de governance en risicobeheerorganisatie ivm de realisatie van de klimaatdoelstellingen. Veel regels hebben een niet verplichtend karakter voor de betrokken ondernemingen. Voor banken geldt, dat de regels voor de risicobeheersingsorganisatie heel breed worden uitgelegd. Er is dan ook een duidelijke wens en noodzaak om een concrete nationale bepaling te creëren om zo de rechtszekerheid van de Nederlandse financiële sector te vergroten. Ook de vereiste voor financiële ondernemingen om transitieplannen op te stellen en uit te voeren sluit aan bij toekomstige Europese wetgeving en brengt hier dan ook de nodige nationale regelingen voor in plaats, wat ook de rechtszekerheid dient.

Met Nederlandse wetgeving wordt met andere woorden voorgesorteerd op Europese regelgeving en wordt er een concrete juridische grondslag gecreëerd om toezicht te houden op de transitie van financiële ondernemingen en pensioenfondsen naar een bedrijfsmodel in lijn met de Parijse Overeenkomst en het Glasgow klimaatpact wat de Nederlandse financiële sector een voorsprong geeft en hen in staat stelt tot mitigatie van [reputatie- en juridisch risico](#) als wel transitierisico's. Hierdoor wordt waardeverlies voor Nederlandse financiële instellingen voorkomen. Door aanvullende eisen te stellen kan de bijdrage van de Nederlandse financiële sector aan de klimaattransitie versterkt worden en wordt de Nederlandse financiële sector sneller toekomstbestendig.

Daarbij moet ook worden geconstateerd dat ook vanuit het toezicht op de sector door de toezichthouders uitdrukkelijke verwachtingen zijn geformuleerd waaraan de financiële sector

dient te voldoen, en dat ook is vastgesteld dat de huidige initiatieven op dit vlak niet beantwoorden aan die verwachtingen.

De ECB benadrukt in haar [recente klimaat-stresstest](#) nog dat snelle actie wenselijk is: "acting immediately and decisively would provide significant benefits for the euro area economy and financial system". De stresstest laat zien dat dit scenario al beter is dan uitstel van de noodzakelijke acties tot 2025(!).

Vraag 24: Bovenstaande consultatie is gericht op klimaat- en de energietransitie. Ziet u meerwaarde in het opnemen van andere milieudoelen, zoals bijvoorbeeld de transitie naar een circulaire economie of de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen, in deze verplichtingen of het voorstellen van gelijksoortige wetgeving omtrent andere milieudoelen? Zo ja, welke en op welke manier verwacht u dat wettelijke of alternatieve maatregelen de bijdrage van de financiële sector aan deze andere milieudoelen kan versterken?

Ja, wij zien meerwaarde in het opnemen van andere milieudoelen, zoals de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen. De klimaatcrisis en biodiversiteitsverlies hangen zeer nauw samen. Naast klimaattransitieplannen moeten financiële instellingen ook biodiversiteitstransitieplannen gaan ontwikkelen die hun omgang met biodiversiteitsrisico's en hun bijdrage aan de doelstellingen uit het *Global Biodiversity Framework* voor 2030 toelichten.

Vraag 25: Heeft u nog andere ideeën over wettelijke of alternatieve maatregelen ter versterking van de bijdrage van de financiële sector aan de energietransitie die u wilt meegeven?

De energietransitie gaat enorm veel geld kosten, en met name ontwikkelingslanden, die al geconfronteerd worden met klimaatschade en dus al grote kostenposten hebben, hebben momenteel niet de financiële middelen om die transitie te bekostigen.

Financiële instellingen hebben de afgelopen decennia op grote schaal sectoren gefinancierd die hebben bijgedragen aan klimaatverandering, bijvoorbeeld door financiering van bedrijven betrokken bij de ontbossing van de Amazone. Dit blijkt uit [onderzoek van de eerlijke geldwijzer](#) en [van Milieudefensie](#). Een [recent onderzoek van Greenpeace](#) bevestigt dat dit nog steeds het geval is. Rabobank financierde in de periode 2000-2022 voor bijna 10 miljard dollar sectoren die een groot risico vormen voor ontbossing en natuurverwoesting in Brazilië. Deze financieringen leverden Rabobank minimaal 0,7 miljard euro winst op terwijl de milieu-, gezondheids- en sociale schade die te koppelen is aan deze geldstromen naar schatting zo'n 66 miljard euro zijn geweest.

In de internationale klimaatonderhandelingen worden historische emissies meegenomen bij het beoordelen van wie verantwoordelijk is voor klimaatverandering, bijvoorbeeld in het onderscheid tussen annex en non annex landen en door het principe common but differentiated responsibilities (CBDR) centraal te stellen.

Voor bedrijven en financiële instellingen geldt enkel het opstellen van plannen nu om de bijdrage aan klimaatverandering af te bouwen, maar er wordt niet gekeken naar schade die al is veroorzaakt.

Vanuit het principe de vervuiler betaalt zouden bedrijven en financiële instellingen die al decennia schade hebben berokkend, deze historische schade moeten betalen en daarmee de bijdrage versterken van de financiële sector aan de energietransitie.